

**MARIA MONTSERRAT OSSÓ I MASSIP,
UNA MESTRA PER LA DEMOCRÀCIA (1934 – 1972)**

Froilan Franco

Introducció

Davant la coincidència de dates tant de la mestra de Reus com a professional de la docència en actiu i el desenvolupament de l'aparell escolar, també a l'emblemàtica Vila de Sitges, sí, que vull introduir el personatge en els diversos períodes escolars, tant per la seva empremta com pel seu assenyament, potser massa privat o no, davant la societat sitgetana. Entre la població vilatana n'hi ha força opinions, però una comuna és aquesta: Na Maria Ossó se'l mereix tot com a persona i com a professional de l'ensenyament públic i el seu amor a la Mare de Déu del Vinyet, a més de la Mar de Sitges, sobre el que deixa al seu llegat: "*Enamorada de la Mar, que la meva tomba sigui al nínxol més alt del cementiri mariner per seguir veient la meva Mar de Sitges.*"

Ha estat l'artesana de la infància sitgetana, una tècnica de la docència, una artista de la formació, una treballadora de l'Ensenyament primari, una missionera, una intel·lectual, una professional de l'Educació. La resposta és diversa segons els temps i les visions ideològiques i educatives que li va tocar viure-hi. El col·lectiu de mestres d'ensenyament primari ha estat poc estudiat així com les seves funcions, la seva identitat professional i el trajecte de la seva carrera docent. Però a l'emblemàtica Vila de Sitges la funció social de la mestra Maria Ossó no ha estat gens ignorada i la seva imatge no ha estat mai maltractada.

APARELL ESCOLAR EN EL SITGES DE LA POSTGUERRA (1939-1970)

Durant el període del franquisme pur i dur, que segueix a la Guerra Civil, l'aparell escolar experimenta tot un seguit de transformacions, iniciades també a Sitges, ja amb les primeres bases de política educativa estatal per la Llei Educativa promulgada el setembre de 1938. Aquestes transformacions faran el cim a la Llei General d'Educació-1970 del ministre Villar Palasí.

L'aparell escolar a Sitges evoluciona per a adaptar-se al desenvolupament de la formació social catalana i, més concretament, de les relacions socials de producció (sic), a partir de la guerra patida del 1936-1939. La línia de canvis, esquemàticament es pot analitzar bo i prenent en consideració la trajectòria de la Mestra reusenca en els diversos períodes de la formació socio-cultural sitgetana.

La guerra i la primera dècada del nou règim franquista.

La política educativa franquista queda definida amb la Llei ja citada, que constituirà la base l'aparell escolar fins l'any 1970, viscuda per la nostra mestra. L'any 1943 es promulga la d'Universitats i l'any 1945 la Llei d'Educació Primària, que a Sitges s'aplica als dos establiments escolars, ubicats en edificis llogats: l'escola de noies i pàrvuls a l'edifici La Palma c/ Santiago Rusiñol, 22 i l'escola nois i pàrvuls al c/ Jesús, 62. El control ideològic s'hi garanteix a través d'una dissortada i violenta depuració tan de la mestra Maria Montserrat Ossó i Massip com d'altres ensenyants.

I a partir d'ara la Falange i l'Església fan la inculcació ideològica als dos centres escolars, tot i produint-se algunes tensions entre l'Església i alguns sectors de la Falange, però, no passa res, perquè, finalment, l'Església aconsegueix imposar les pràctiques religioses obligatòries i omplir els programes escolars d'orientació religiosa. I, de manera sistemàtica s'ataca tota reminiscència laica, krausista i estrangeritzant de la *Institución Libre de Enseñanza* (ILE), tot i preconitzant-se, també a Sitges, un retorn a la formació religiosa, humanística i clàssica, és a dir, les Lleis de 1938 i 1943, un retorn que li consta a la Maria Montserrat Ossó i Massip, republicana, acceptar-li-ho.

A l'Escola Normal de Magisteri de Barcelona, lloc de formació del magisteri sitgetà, on la formació ideològica predomina sobre la pedagògica. Un cos d'inspectors detectarà i reprimirà qualsevol desviació de les Orientacions establertes. La dona sitgetana s'hi troba marginada de l'ensenyament: són la reserva de mà d'obra i un element bàsic en el sosteniment de la línia política adoptada: ésser pilar de la família, cèl·lula bàsica de la societat sitgetana, segons la ideologia dominant. La coeducació està prohibida de forma expressa.

Sitges com Catalunya s'eliminen de l'ensenyament públic sota la prohibició de l'ús de la llengua catalana a les escoles, com confirmen un any sí i un altre també les nombroses dones, deixebles de la mestra Maria Montserrat Ossó i Massip i que alhora afirmen que tant en les converses i en la privacitat hi parlava en català.

Liberalització i crisi sota el franquisme blau (1950- 1956)

L'entrada del ministre Joaquín Ruiz Jiménez al Ministeri d'Educació Nacional, l'any 1951, comporta uns primers intents de reforma de l'aparell escolar, tot i coincidint amb el procés d'integració de l'Estat espanyol al Capitalisme Internacional. L'INI impulsa la industrialització amb repercussions a la vila de Sitges amb un massificat èxode del camp als ciutadats, cosa que aquestes primerenques reformes escolars franquistes amb repercussions a l'Ensenyament Secundari que Sitges d'Instituts encara res de res. Ara bé dividit el batxillerat en Elemental i Superior, per la Llei 1953 els sitgetans tindran accés a la Universitat, a més de fer els batxillerats a Vilanova i Barcelona. A nivell de

l'aparell escolar en finalitzar aquest període viscut intensament per la nostra mestra republicana, l'oposició catalana es concreta en aldarulls estudiantils i la situació econòmica es veurà afectada per una inflació molt acusada.

Equip de professors de l'antic Colegio Nacional al C/ de la Palma de Sitges (anys 50)

Arxiu Històric de Sitges. Fons Maria Massó i Massip

Període d'estabilització i de reactivació (1956-1964)

L'any 1956 a Madrid es crea el Primer Pla Nacional de Construccions Escolars, que la Vila de Sitges espera com l'aigua de maig veure convertit vel somni del primer Grup Escolar en règim graduat en una realitat, malgrat que també n'hi ha un cert distanciament de l'Estat davant els sectors progressistes que demanen la democratització de l'Ensenyament. Serà l'any 1957, davant una greu crisi de govern, els ministeris econòmics passen a mans de membres de l'Opus Dei i la Falange. El Ministeri d'Educació Nacional l'ocupa el falangista Rubio Garcia-Mina, el millor protagonista per a la definitiva construcció del Grup Escolar, de moment amb només la planta baixa, somniat de l'any 1880 fins ara. I l'any 1959, es construeix la primera planta i la residència per als mestres públics.

L'any 1962 el Ministeri passa a mans de Lora Tamayo -tendència Opus Dei-, bo i iniciant-se una política tecnocràtica. La Campanya Nacional d'Alfabetització es posa en marxa a Sitges, tot i evidenciant que la burgesia sitgetana i catalana veien la necessitat d'un mínim nivell d'instrucció, sent pionera la Maria Montserrat Ossó i Massip, però no s'aconsegueix la creació ni un lloguer d'Un Institut d'Ensenyament Mitjà. S'accentua a Catalunya el distanciament de la política educativa estatal (sic).

La planificació del desenvolupament (1964-1972)

Període de la iniciació del Pla de Desenvolupament. Es reemprèn el creixement econòmic. En davallada la població agrària, però el Capitalisme sí que penetra en la producció agrícola. Sitges creix en habitants. Els llicenciats universitaris i els tècnics superiors passen a la condició d'assalariats i ben aviat, després de la publicació del *Libro Blanco. Bases para una política educativa* l'any 1969, tot seguit l'Any 1970 apareix la Llei General d'Educació d'en Villar Palasí. Els escolars sitgetans són dels 11 als 13 anys i es redueix el nombre d'escoles unitàries. El Batxillerat Laboral s'imposa i es revaloritza amb el nom de Batxillerat Tècnic i l'ampliació d'accés a les Escoles Tècniques Superiors. De mica en mica n'hi ha una concepció de l'ensenyament com a rentable per al desenvolupament de la Vila de Sitges.

PERFIL D'UNA MESTRA "SINGULAR" A SITGES: MARIA MONTSERRAT OSSÓ (1934 – 1972)

Però qui és la mestra Maria Montserrat Ossó, lluitadora per la democràcia i força integrada a Sitges, tal com si fos una sitgetana més, model d'assenyament i rauxa?

Va néixer a Reus el dia 13 de novembre de 1905; filla d'en Ramon Ossó i Serrat, flequer i propietari de la fleca "L'Estrella" (al carrer Cervantes, 67-71), cosa que vol dir ésser d'origen menestral. Als 20 anys obté el títol de Mestra d'Ensenyament Primari. L'any 1932 va tenir la seva primera destinació a l'escola pública de Soleràs, a la comarca de les Garrigues, on va exercir fins al curs 1933-34.

Inici del Magisteri (1921) i Escola Normal de Tarragona (1927)

La Maria Montserrat Ossó i Massip, després dels seus estudis d'Ensenyament Primari i Batxillerat, ingressa a l'Escola Normal de Magisteri de Tarragona l'any 1921. La secretària és la Teresa Manuel. Són quatre cursos de Magisteri, que acabarà el curs 1925-1926 amb el títol de Mestra d'Ensenyament Primari, expedit pel rei Alfons XIII el dia 20 de juliol de 1926, a l'edat de 19 anys i amb la qualificació d'Excel·lent. La secretària de l'Escola Normal de Mestres de Tarragona, la Lluïsa Alonso i Martínez, certifica que la mestra Maria Montserrat Ossó, natural de Reus, va aprovar el Magisteri d'Ensenyament Primari, estant en possessió del títol, segons consta als llibres oficials. Signat per la Directora, Antonieta Freixas, a més de la secretària.

Un cop feta lla carrera de Magisteri, la Maria Ossó sol·licita l'ingrés a l'escola pública, com a mestra interina, en qualsevol lloc de la província de Tarragona, com a nascuda a la Ciutat de Reus. L'esforç i l'interès per tal d'exercir com a mestra és molt gran, segons afirmacions de la mestra no dubtant anar-se a qualsevol Escola pública de la província.

L'Institut de Puericultura de Reus (Tarragona) organitza la Diada de Protecció a l'Infant. La mestra interina, Maria Montserrat Ossó i Massip, participa com a tarragonina en la Diada amb un treball escolar a més de col·laborar en activitats en favor dels infants. L'Institut li concedeix un Diploma, escrit amb lletres gòtiques, amb colors vermell, negre i blau, que conservarà tota la vida.

Amb 22 anys d'edat, sol·licita el poder participar en la convocatòria d'Oposicions per a l'ingrés de Magisteri, segons la Reial Ordre de 20/Juliol/1928, núm. 1139 del Ministeri d'Instrucció Pública de Madrid, publicada a la *Gasete de Madrid*, corresponent al 23de juliol, tot suplicant es digni admetre-la a aquesta Convocatòria per tal de realitzar els exercicis davant la Comissió de l'escola Normal de Mestres de Tarragona.

El Soleràs, primera plaça escolar el 1928

És destinada a l'escola pública de noies del poble d'El Soleràs. El Soleràs, comarca de Les Garrigues, es troba a l'Oest de la comarca, al peu de carretera C-233 (les Borges Blanques - la Granadella), té una Església parroquial de Santa Maria (segle XIX), neoclàssica de tres naus, amb façana ben ornamentada i un campanar de torre vuitavada. La Cooperativa del Camp, construïda l'any 1920, és un edifici modernista d'en Cèsar Martinell, de gran interès arquitectònic. Dalt d'un serrat, hi és el Santuari del Sagrat Cor de Maria d'estil neogòtic. No ens ha gens d'estranyar la seva meravellosa devoció a la Mare de Déu del Vinyet a Sitges.

El "*Magisterio Español*", periòdic escolar de l Ministeri d'Instrucció Pública fundat l'any 1800 a Madrid (carrer de Quevedo, 7), el seu Administrador, en Crisanto González, envia un Saluda a la mestra Maria Montserrat Ossó i Massip, per tal de comunicar-li: "La Gasete de Madrid, de 14 de febrer de 1932 s'hi publica el nomenament, ja definitiu per a l'Escola pública "El Soleràs" , província de Lleida. El nomenament provisional va ser el dia 20 de gener de 1932.

El Director General d'Ensenyament primari envia una Circular als Inspectors provincials, així com als presidents dels Consells Locals d'Educació primària manifestant el següent: la Constitució a l'Escola. Els temps han canviat. L'escola pública ha de conèixer la Constitució de la II República. Els mestres públics abans de tot han de ser educadors. L'escola pública ha de ser l'escola del noi, la noia, on se senti com a casa seva.

Maria Montserrat Ossó era una jove mestra dinàmica i entusiasta, lectora de la pedagogia moderna més avançada des dels anys vint. Unes lectures i un tarannà vital i obert que li van fer

defensar un model d'Escola pública, laica i gratuïta, com a republicana, on l'infant fos el centre d'atenció i es trobés lliure de l'autoritarisme vigent en aquella època anterior i posterior a la República. Hi exercirà fins la convocatòria d'Oposicions per la Delegació Provincial d'Instrucció Pública de Barcelona, convocades l'any 1933.

L'Escola Normal de la Generalitat de Catalunya (1931-1938) és l'oportunitat d'un reconeixement social de la mestra, que es converteix en la "primera ciutadana de la República" a la vila de Sitges, com a agent de regeneració i de canvi moral, cultural i social influïda per l'Escola Nova o Escola Activa. La professionalitat, però, de la mestra Maria Ossó no és neutra i universal, sinó que està determinada pels contextos històrics i estructurals catalans molt precisos. Els atributs professionals de la mestra Maria Ossó, malgrat la complexitat que envoltava la seva professió docent, puc destacar-ne algunes característiques:

- * Competència: Llicència per ésser sempre ella mateixa
- * Autorregulació: Control professional.
- * Autonomia professional: Experiència comuna.
- * Vocació, associada a la fe religiosa: Enfocament pràctic artesanal.
- * Enfocament crític-reflexiu molt pronunciat: Treball a l'Aula en femení-

Les Oposicions de Magisteri (1933)

Maria Montserrat Ossó i Massip, amb decisió per l'escola pública, soltera amb 24 anys sol·licita el poder fer els exercicis davant el tribunal d'Oposicions. La seva preparació era decisiva. La Maria Ossó explicava i ensenyava, a través dels llibres de text a l'escola pública de Lleida i Sitges:

Llengua Catalana, d'en Raimon Torroja i Valls (1931)

Geometria i Aritmètica, 1r i 2n grau, d'en Ramon Torroja (1931)

Civisme i Dret públic: d'en Raimon Torroja (1931)

Llengua castellana, 1r grau (de 7 a 9 anys).

Història Natural, de la Margarida Comes.

Llibres de Lectura, d'en Joaquim Pla i Cargol.

Sil·labari de Llengua Catalana, d'en Pau Romeva.

Ortografia catalana. d'en J. Barceló i Matas.

Grau d' Iniciació, d'en Ferran Serrra i Molins

S'acomiada d' "EL Soleràs" (1933)

L'alcalde d' "El Soleràs", província de Lleida, un cop reunida la Corporació Municipal, comunica l'acord pres a proposta del regidor municipal, en Josep-Maria Seró, consistent en "Felicitat,

efusivament, la mestra Maria Ossó i Massip per l'Exposició escolar de cloenda de curs, a més de la satisfacció del Consistori per la tasca escolar-."

L'Alcalde de "El Soleràs" (Lleida), en Marcel·lí Tahuan, informa la mestra Maria Ossó sobre l'acord fet per l'Ajuntament d'El Soleràs, a proposta del regidor municipal Josep-Maria Seró, acordant-se felicitar-la per l'Exposició escolar de final de curs. N'hi ha poques referències, però sembla ser que amb les Oposicions fetes, és nomenada Propietària Provisional de l'Escola pública de noies de Sant Sadurní d'Anoia, durant els primers mesos de l'any 1934, però no està molt clar...!

De Sant Sadurní d'Anoia a Sitges

N'hi ha dos Concurs de trasllats, un per a homes-mestres i l'altre per a dones-mestres. La Maria-Montserrat Ossó, evidentment, participa al de les mestres. Aconsegueix la plaça per a Sant Sadurní d'Anoia. És nomenada Propietària provisional per a l'escola de Sant Sadurní d'Anoia el curs 1933-34 durant uns mesos. Tot seguit, per concurs de trasllats, és nomenada per a Sitges, on el 1934-35 fa classes de pàrvuls a la seu del Sindicat de Sitges i aviat a l'edifici "La Palma" (C/ Santiago Rusiñol, 22), on exercirà fins l'any 1960 com a Coordinadora del règim graduat i com a Directora de la secció de noies de l'Agrupació Escolar Mixta, inaugurada en aquest any. En Salvador Fontdevila i Carbó, és de Director de la secció de nois, també en règim graduat.

Sent Batlle de Sitges, en Salvador Olivella i Carreras, aquella mestra rural d' la influència de la metodologia de Montssori i de tots els pedagogs de l'avantguarda es farà evident en la seva manera d'actuar tant a l'edifici La Palma com a Parvulista com a l'Agrupació Escolar Mixta al C/ Rafael Llopart, s/n o primer Grup Escolar de la Història de l'Educació a Sitges, l'actual CEIP "Esteve Barrachina" com a directora durant cinc anys, primer de les noies i tot seguit de les dues seccions graduades.

Defensava la necessitat que els escolars sitgetans, al segle XXI molt agraïts, rebessin l'ensenyament en la llengua pròpia, bo i recolzant-se en la Llei del Bilingüisme, durant els anys de la República i la Revolució, però durant el franquisme, òbviament en privat. Molt bonic sentir a Sitges com parlen d'aquelles converses en català en privat i fins i tot al Santuari del Vinyet, les seves desenes de deixebles. Puc confirmar que en els escrits particulars: comèdies, poemes, cançons, teatre a l'escola, no va dubtar mai en fer servir la llengua sitgetana, és a dir el català. Seguia el pedagog en Froebel, que propugnava més llibertat per als infants, també en Pestalozzi, iniciador de l'Escola Activa, sense oblidar-se mai del pedagog l'Alexandre Galí.

L'inici de la tasca pedagògica a Sitges

El 27 d'octubre de 1934, el president del Consell Local d'Ensenyament primari, en G. Mirabent i el secretari municipal, en Josep-Maria Farrerons i Tarragó, donen la presa de possessió de l'escola pública de pàrvuls de Sitges a la mestra Maria-Montserrat Ossó i Massip. Tant la Comissió de Cultura, com la Junta Local d'Ensenyament Primari de l'Ajuntament de la Vila, conjuntament, informen la Maria-Montserrat Ossó, com a directora de l'Escola de Pàrvuls a l'Edifici "La Palma" sobre el Programa d'Ensenyament per al Curs, 1934-35. Un curs de canvi de Mestres interins a mestres propietaris.

Pàrvuls: dues mestres: la Maria-Montserrat Ossó i Massip, més la Roser Gómez. El Curs s'inicia el 17 de setembre de 1934 per acabar el 15 de juliol de 1935, amb l'horari de nou a dotze hores al matí, i de dos quarts de tres a dos quarts de cinc, la tarda. Els dissabtes només classes al matí.

A la Classe d'Adults: La Maria-Montserrat Ossó i Massip, a la Secció de noies, ha de fer classes de Tall i Confecció de roba blanca i Labors. Els dimarts i els divendres de les 8 del vespre a les 9 de la nit. Li acompanyaran en aquestes Classes d'Adultes, la mestra Maria-Flora Santa Inés, de Català; la mestra Agapita Ortega, de Castellà i d'Aritmètica; i la mestra Pilar Ricou d'Aritmètica.

Classes Especials: També hi haurà Classes Especials de l'1 de Novembre fins al 31 de març, amb una durada mínima de 5 mesos. Es faran 3 classes especials per a les noies sense límit d'edat. La Maria Ossó ha de fer classes de Llengua Catalana. El Programa escolar expressat serà complementat amb Projeccions culturals de Cinema, conferències, excursions i colònies escolars per impel·lir el desenvolupament mental i físic dels infants. Es comunica als mestres públics que aquest Ensenyament del programa és totalment gratuït.

Visita de la Inspecció Primària de zona (1935)

La Dolors Tenas i Graciós, inspectora de zona, en la seva visita ordinària 'inspecció confirma el següent a l'escola pública de pàrvuls, n° 1: *"He visitat l'Escola pública de pàrvuls, n° 1, dirigida per la mestra propietària Maria Ossó i Massip qui posseeix qualitats excepcionals per arribar a l'ànima infantil, fent-la vibrar a mesura dels seus desitjos, aconseguint el màxim rendiment escolar"*. La Inspecció en resta molt complaguda de la seva metodologia. Únicament li recomano que continuï la direcció empresa, tot seguint les seves intuïcions a fi i efecte de modelar les ànimes dels seus vaillets per tal de formar-los en les condicions de comprendre el pensament absolut.

Festival Escolar de Final de Curs

Una bona cloenda del primer curs a Sitges, al Parvulari, de la Maria Ossó com a treballadora de l'ensenyament. Un Festival que va constar de discursos fets pels alumnes, recitació de poesies, de danses rítmiques i teatre escolar fet pels escolars, amb cançons populars catalanes en català. El Batlle de Sitges, en Salvador Olivella i Carreras, manifesta en nom del Consistori l'agraïment davant l'èxit aconseguit a Sitges pel Festival escolar de final de curs, i envia el següent comunicat a la mestra Maria Ossó:

“Aquesta presidència expressa amb goig que la celebració del festival escolar de final de curs, a la societat d'esbargiment del “Prado Suburens” a càrrec dels mestres i dels alumnes de les escoles públiques, compost per cançons populars, poemes, discursets recitats, amb alguna obreta escènica va resultar tot un éxit. Tot el Programa va ser desenvolupat amb molt d'encert, palesant la cura en les vostres tasques escolars tots els mestres, així com l'aprofitament i la disciplina dels alumnes.

Per això, com a Alcalde de la Vila he la proposta que consti en Acta la satisfacció del Consistori municipal, així com la tramesa a cadascun dels mestres d'un Ofici de lloança per l'alta competència i els bons resultats de les tasques d'ensenyament, palesades en aquest Festival escolar, a més en l'esplèndida Exposició de treballs escolars que el va precedir durant uns dies.”

Classes particulars 1935

En un afany d'alfabetitzar, així com també ajudar els més febles, el President del Consell Provincial d'Ensenyament Primari de la Delegació del Ministeri d'Educació Nacional (MEN) de Barcelona, en Manuel Rueda, autoritza amb el vist-i-plau favorable del Consell Local d'Ensenyament de la Vila de Sitges i el dictamen de l'Inspector de Zona del Garraf, la Maria-Montserrat Ossó i Massip a fer Classes Particulars, sempre condicionada per l'Article 7è de l'Ordre del 15/Abril/1935, no podent exercir l'Ensenyament particular, durant la mateixa hora que l'ensenyament oficial; ni utilitzar els locals escolars ni el material i mobiliari de l'escola pública de noies, o ella hi exerceix. Així com tampoc no podrà donar lliçons als nois/es compresos en l'edat Escolar, mentre no s'hagin cobertes les matriculacions de les Escoles públiques de la localitat de Sitges.

De nou, visita d'Inspecció escolar (1936)

Un cop la inspectora Dolors Tenas i Graciós fa la visita ordinària d'inspecció, es ratifica en la informació feta l'anterior curs respecte a l'escola de pàrvuls, nº 1 de Sitges. La mestra Maria Ossó

segueix amb un esperit obert i generós. Mestra que arriba molt bé als seus alumnes; per tot això l'animo a què no hi hagi cap defalliment en el seu bon camí d'il·lusió per l'ensenyament públic.

Els compatricis Sebastià Vidal i Irene Aixa, il·lustres sitgetans, fan un agraïment públic a la mestra Maria Ossó per la seva tasca pedagògica a la Vila en una Sessió de l'Ajuntament.

L'Educació Artística

Maria Ossó, com a responsable del Parvulari i com a directora, demana a Joan Sánchez, Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Sitges presidit pel Batlle Francesch Richart i Blanes, el nomenament d'en Jaume Davi, com a Enllaç artístic de l'Escola pública amb el poble de Sitges per tal de fer les cançons, els jocs i les danses rítmiques al Parvulari de la vila, amb aquests termes:

“Apropant-se el començament del curs 1937-38 i, tot disposant de bons locals i àdhuc d'un bon nombre de mestres-companys per les necessitats intel·lectuals (sic) dels infants d'aquesta vila de Sitges, creiem totes les companyes del Parvulari de la vila, que podrien donar-se a l'ensenyament preescolar i primari unes orientacions que fins ara no havien pogut donar-s'hi.

Segons el caràcter integral i complert que té l'ensenyament primari és de molta urgència, a les envistes del començament del nou curs, la necessitat, per no poder-lo fer nosaltres, de desenvolupar ja altres matèries per unes altres persones, és a dir el buscar entre els convilatans un Membre de Sitges que sigui i faci d'Enllaç artístic entre l'escola pública i la vila de Sitges, un membre-convilatà que porti a terme certes activitats complementàries escolars, com són les activitats artístiques tan útils, tan variades per a una Educació Artística dels alumnes i, que per fer el que cal, a hores d'ara, al nostre Parvulari, com són les cançons populars, els jocs i les danses rítmiques, com a educació lúdica dels pàrvuls.

Tenint en compte aquesta necessitat escolar i coneixent del convilatà en Jaume Davi el seu interès, sempre demostrat per l'escola pública i per tot allò que a la vila significa cultura, cosa que desconeix aquesta Regidoria de Cultura, les meves companys del Parvulari i jo mateixa veuríem amb satisfacció, que fos per a en Jaume Davi, aquest nomenament.

Segures, Sr Regidor, que el portarà a terme aquest nomenament, donades les seves bones qualitats estètiques, artístiques i culturals, un càrrec indispensable en una vila de Sitges que compta amb dos grups amb règim graduat i un Parvulari.

Creient-nos-en que aquesta iniciativa de l'educació artística pot ésser perfecta per als infants de Sitges és per això que ens adrecem a aquesta Regidoria de Cultura de l'Ajuntament, bo i esperant ens complagueu, en restem agraïdes per endavant”.

Tercer Any triomfal (1938)

La mestra Maria-Montserrat Ossó i Massip sol·licita del President de la Comissió Depuradora Provincial de Funcionaris del Magisteri el següent:

“Que assabentada del Decret pel qual s’ordena que el termini de quinze dies, a comptar des de la publicació del mateix, s’ha de sol·licitar d’aquesta Comissió Depuradora Provincial de funcionaris el reingrés en el corresponent escalafó, tot creient-se amb tot el dret a això. Suplica, previ l’examen de les dades que acompanyo i la seva comprovació, tinguin a bé concedir-me el reingrés en el primer escalafó del Magisteri Nacional, al qual venia participant fins ara.

Dades:

Maria-Montserrat Ossó i Massip, ingressa a l’escalafó Primer del Ministeri d’Educació Nacional, a l’edat de 26 anys, el dia 18 de febrer de 1932 per Oposicions amb el N° 79.768.

Els càrrecs que vaig desempeñar:

Mestra Propietària de l’escola Nacional de Soleràs (Lleida) del dia 18/Febrer/1932 al dia 26/Juny/1934.

Mestra Propietària de l’Escola Nacional de Pàrvuls, N° 1 de la Vila de Sitges el dia 27/Octubre/1934.

Agrupació Sindical i Partit Polític durant els darrers 6 anys, la meua resposta és que: voluntàriament a cap ni un. Forçosament, a l’Agost de 1936 ens van syndicar en Bloc a l’Associació de Magisteri Nacional.

A partir del 18/Juliol/1936, amb l’Aixecament Nacional “He actuat amb les mires a una nova vida intentant crear en els meus alumnes bons sentiments cristians i patriotes amb el meu exemple, ja que podia, també, fer-lo amb paraules.”

La Maria Ossó es relacionava força bé amb els PP Escolapis.

Maria-Montserrat Ossó i Massip, sempre ben estimada a la Vila perquè ella ha estat des de 1934 ben bé solidària amb tot allò que pertanyia a la Vila, fa un record davant els seus companys mestres dels mestres-escolapis assassinats durant la Guerra civil.

Mossèn Jaume Bisbal: 42 anys. President de l’Escola Pia de Sitges. Assassinat el dia 9/Desembre/38 a la carretera de Vallcarca. Era natural d’Igualada.

Mossèn Olalla: 24 anys. Natural de Vilanova. Assassinat al “Pas de la mala dona”, després d’una fugida del centre escolar per la teulada, i de nit pel Massís per la por.

Maria Ossó i l'Escoltisme a Sitges

Malgrat que el sistema educatiu no l'inclouïa, l'Educar en el Lleure va ésser força significatiu en les seves actuacions. Sota la influència del mossèn sitgetà Antoni Batlle i Gené, responsable dels Minyons de Muntanya, la nostra mestra un cop més serà la dissenyadora de l'escola pública sitgetana, no només durant la República i la Revolució, sinó també durant el nou règim franquista. Tot és en ella providencial, com ara el que sigui titular del tercer grup escolar en el Primer Centenari del seu naixement (1905-2005), el CEIP Maria Ossó.

Plena de saviesa i pedagoga, a Sitges va viure una plenitud vivències escolars de bona marca, tant durant la República i Revolució com durant el nou règim franquista en una societat "underground" i inserida alhora en el nou moviment educatiu català d'amagat. Va ser la mestra pública Maria Ossó l'excel·lent educadora en el Lleure, tot i fent activitats de català sota la protecció de L'Associació Protectora d'Ensenyança Catalana (APEC) (1935-36), present a l'Escola d'Estiu de la Generalitat Republicana (1936), força atent a la munió d'infants refugiats i no refugiats durant la Guerra Civil. Depurada per llei franquista com a funcionària durant un curs, serà L'Escoltisme i l'esplai que accepta treballant en uns valors humanistes a través de jocs, descobertes, esports i festes. De la seva ciutat de Reus portava el lema de l'excursionisme, producte de l'Escoltisme, per als 38 cursos d'activitats escolars a Sitges i els 55 de convivència amb els seus deixebles. Força intuïtiva didàcticament parlant, per dos motius:

*La importància social que va tenir a Sitges l'Escoltisme a partir de l'any 1945, quan el sitgetà mossèn Antoni Batlle i Gené va tornar de Suïssa cap a Catalunya i els serveis que prestava al desenvolupament del sitgetanisme així com l'expansió del catalanisme cultural que tant va practicar la mestra Maria Ossó i Massip a prop dels seus deixebles sortits de l'edifici La Palma.

*La creació en la majoria de la societat sitgetana d'una mentalitat; la mentalitat escoltista, que ha alimentava tant els continguts ètics com els ideològics d'una part de la joventut sitgetana, especialment la de la petita i mitjana burgesia de la Vila, artesanat i personal autòcton com ara la nostra mestra nacional.

L'Escoltisme, els Minyons de Muntanya del mossèn Antoni Batlle i Gené, complia a Sitges diverses funcions socials i així en l'etapa més dura (1946-1955) va servir de canalitzador (sic) del sitgetanisme més resistent i sobretot simbòlic. L'Educació en el Lleure, que movia la mestra Maria Ossó, li feia pensar que aquest tipus d'associacionisme ajudava a desenvolupar el sentit crític dels seus deixebles un cop abandonaven l'escola.

Hom diu que l'Escoltisme a la Vila de Sitges va ser el divulgador més eficaç del sentiment tant de sitgetaneïtat com de catalanitat, tot expressat a través d'una visió idíl·lica de l'entorn i del redescobriments del folklore sitgetà com ara les cançons populars, els costums, la història, etc. I,

mercès a l'Escoltisme dels Minyons de Muntanya es va realitzar la incorporació dels adolescents a la formació religiosa i moral cristiana i, tanmateix en permetia la inculcació d'una ascètica i d'una ètica basades en l'individualisme, en l'austeritat, en l'esforç, en l'actitud de servei, en la fidelitat tant a Sitges com a Catalunya, segons informe de la Maria Ossó.

Aquest context ideològic dels Minyons de Muntanya del mossèn Batlle, responia singularment a les necessitats d'una petita burgesia i mitjana, frustrada (sic) econòmicament i política, potser incapaç de lluitar com a classe social i que es donava per satisfeta en el pessigolleig que li produïen les "accions escoltistes dels Minyons de Muntanya, és a dir, els frec a frec amb el Frente de Juventudes, la Secció Femenina, les senyeres catalanes i, alhora, seria l'expressió d'una mentalitat petit-burgesa d'arrels tradicionals i catòliques a la Vila.

L'objectiu aconseguit per l'Escoltisme a la Vila era la formació d'uns homes conscients i abnegats, patriotes de mena i austers, voluntariosos, refinats de caràcter així com potents d'organisme. La mentalitat escoltista aconseguida estava basada en la creació d'una musculatura de la virtut en general. L'Escoltisme de mossèn Batlle que naixia emparentat amb l'excursionisme (Minyons de Muntanya) portava una forta càrrega de nacionalisme català, és a dir, era una ètica sostinguda per una determinada escala de valors, la pròpia del fundador Baden Powell, una escala que posava en relleu unes virtuts que són bones en elles mateixes, potser algunes desfasades de la societat sitgetana i sense possible aplicació a la Vila, que necessitaven una gimnàstica sentimental per practicar-les.

El civisme escoltista de la mestra Maria Ossó i Massip, és a dir, la seva preocupació cívica l'estructurava al marge de la comprensió social dels problemes i les seves causes. L'any 1950 deia: "...amb l'escoltisme col·laborem l'escola i els mestres perquè un dia puguin constituir-se unes estructures socials, culturals, polítiques i econòmiques justes, que permetin la igualtat de possibilitats en el desenvolupament integral de les persones, a través del respecte de totes les llibertats que són capaces d'exercir-les."

Clar i sitgetà, un dels camps on va predominar l'Escoltisme, singularment femení, ai las!, va ser l'escola, ben bé el que practicava la Maria Ossó durant la primera dècada del Franquisme, després de la depuració patida durant el curs 1939-1940. Prou fidelitat que hi tenia amb el mossèn Antoni Batlle.

Pionera a Sitges en les activitats culturals.

Va ser durant set cursos (1960-1967) l'única mestra que hi participava amb els seus alumnes tant en l'Exposició de Clavells a Sitges com en l'assistència amb els escolars tant a les Festes de la

Vellesa, a més dels Festivals de la Vellesa Marinera i la inauguració del Monument Santiago Rusiñol al Racó de la Calma, n'és un veritable símptoma tant d'integració com fer sitgetaneïtat.

Malgrat la dictadura franquista té efectes traumàtics com a mestra catalana per l'intent de "*saturar su espíritu del contenido religioso y patriótico que informa la Cruzada*", per la clausura de les institucions y les iniciatives del període anterior relacionades amb la renovació pedagògica, prohibició a la aula de les idees i de la metodologia educativa de l'Escola Nova.

Trenta-cinc Diada Universal de l'Estalvi a l'escola.

Al bell mig del curs un gran Festival escolar, organitzat per l'Escola Graduada de nois i de noies, amb la col·laboració de l'Ajuntament i de la Caixa de Pensions, que tindrà lloc a les mateixes escoles públiques de nois i de noies. El festival va ser molt engrescador per als escolars, amb xerrades i regals de llibretes d'estalvis per part del Delegat de la Caixa, als nous infants mutualistes. El Batlle de Sitges, en Salvador Olivella i Carreras va felicitar tant els escolars com les mestres. Tot seguit el director de la caixa fa una conferència als escolars, per explicar-los sobre la importància de l'estalvi. L'Estalvi, informa, sempre és la manera de fer més afalagadora la manera de viure. Algunes de les cançons populars cantades pels escolars van ser aquestes (només alguna en català).

*La Pepa maca: Sardana.	El Pollito pica-pica (Pàrvuls-nens)
*El Ratón i el Gato. (Pàrvuls-nenes).	Ball de Gitanes-.
*En el balcón de palacio.	Una tarde fresquita de mayo.
*Sant Josep, fuster.	Ball de palma La bandera de Portugal-.
*La llorona.	Agraïment per un noi-.

Es tracta, doncs, d'una mestra singular, única a Sitges, que més enllà d'aquests coneixements que amaren la seva pedagogia pràctica a Sitges, de científisme i pedagogisme intel·ligent, esdevé una Activista de la Llengua catalana, com el prova la promoció tant en públic com en privat de l'idioma sitgetà així com la creació a l'Escola d'Adults de l'educació tant artística com de costura per a les noies amb una Classe Especial, que no d'Educació Especial, recolzada per l'Ajuntament imitació de la coneguda institució que protegia l'Escola Normal de Noies de Barcelona.

Una magnífica i responsable tasca que durant la postguerra franquista, un cop depurada com a mestra pública durant un any amb el mestre públic l'Enric Valls i Vidal, condemnat a mort Al Casino Suburense, haurà de reconvertir a partir del curs 1940-1941 un altra manera d'ensenyar, com ara els llibres de text i manuals destinats a l'aprenentatge dictat pel franquisme més dur amb la resurrecció de la metodologia d'abans de la República per tal d'esborrar qualsevol esmena

republicana. Maria Montserrat Ossó i Massip, molt religiosa, busca les seves oportunitats de catalanitat al peu de la Mare de Déu del Vinyet.

Professores del Colegio Nacional del C/ Rafael Llopart de Sitges (1964). Al mig la mestra Maria Ossó.

Arxiu Històric de Sitges. Fons Maria Ossó i Massip

La mestra, Maria Montserrat Ossó i Massip, catalanista de Reus, esquerrana en ideologia, presenta una autèntica metodologia d'ensenyament. La Llengua Catalana a l'escola pública és el seu objectiu, encara que en la seva presència a Sitges, del 1934 al 1939 és conforme als seus ideals, però no així de 1939 a 1972, en què la Dictadura li fa ésser més conseqüent.

L'any 1928 fa les oposicions a una plaça d'Ensenyament Primari a Catalunya, en una Convocatòria a Catalunya. Mentrestant sol·licitava ésser mestra Interina, en el cas de no aprovar les oposicions per tal de cobrir una plaça com a Propietària. Com va passar que haurà d'esperar. El dia 14 de febrer de 1928 és destinada a l'Escola pública de Soleràs (Lleida).

Però, de nou en tornarà en les convocades Oposicions per cobrir places a Catalunya, l'any 1931, adreçant-se al director General d'Ensenyament Primari de Barcelona. Que les aprovarà en la província de Barcelona. És destinada com a Propietària definitiva a la Vila de Sitges. I, com que era la més jove, els companys de l'edifici "La Palma" decideixen per majoria que sigui la mestra del primer parvulari (una Aula de pàrvuls, amb educació mixta) de la Vila de Sitges, en la seva història d'Ensenyament públic.

Nomenament per a la vila de Sitges (1934)

La mestra Maria-Montserrat Ossó i Massip arriba a Sitges pel Concurs de Trasllats dels mestres públics el mes de setembre de 1934. Arribava amb la destinació com a mestra del Parvulari de Sitges, una escola mixta, ubicada al C/ Santiago Rusiñol, a l'edifici La Palma, on hi ha l'Escola pública de noies, amb règim de graus. Però, abans haurà d'atendre un curs de pàrvuls a la Seu del Sindicat de Sitges, al carrer Illa de Cuba, i passant al poc temps amb els seus alumnes a l'edifici de La Palma, on exercirà de mestra parvulista del segon curs de pàrvuls-6 anys.

Fins aquest moment, la Vila de Sitges tenia un sol mestre i una sola mestra a l'escoles públiques de nens i de nenes. A partir d'aquest Concurs de Trasllats (1934) són tres mestres públics i quatre mestres públiques, és a dir hi ha una mestra més amb l'ocasió de crear per a aquest curs una Aula de Pàrvuls a Sitges que fins ara no en tenia cap.

El regidor de cultura i representants dels ex-alumnes lliuren un pergami de reconeixement d'esforç per l'ensenyança i en reconeixement de gratitud a la mestra Maria Ossó i Massip. (18 de juny de 1972)

Arxiu Històric de Sitges. Fons Maria Ossó i Massip

Designada per la Inspecció Provincial la Maria Ossó, directora-mestra dels pàrvuls P-5 anys, a causa de ser la més jove, n'hi ha dos guanys escolars públics: la creació del primer Parvulari amb una aula a l'escola pública de noies al carrer Santiago Rusiñol, 22, Edifici "La Palma", i la designació d'una mestra-parvulista de la categoria de la Maria Ossó, qui durant 10 anys serà mestra de preescolar. L'Ensenyament a Pàrvuls, P-5, era lliure. L'any 1944, a causa de quedar vacant per jubilació de la mestra de 1r curs, la Maria Ossó passa a través del *Concursillo* Local a ocupar la plaça de 4t curs.

Jubilació i reconeixement

La seva jubilació de l'ofici de mestra va ser el dia 15 de juliol de 1973, sent Batlle de Sitges, l'oftalmòleg en Josep-Antoni Martínez i Sardà. Eren 41 anys i tres mesos d'haver exercit com a mestra nacional a Catalunya. Va viure a Sitges, a més dels 35 anys de dedicació a l'ensenyament de pàrvuls i primària, uns 20 anys més, sent 54 anys vivint a la vila. Va morir a Sitges, on hi és enterrada.

*Taula d'homenatge a Maria Ossó i Massip. L'Alcalde pronunciant un parlament en honor d'ella (1972)
Arxiu Històric de Sitges. Fons Maria Ossó i Massip*

L'Ajuntament de la vila de Sitges, presidit pel Batlle Josep-Antoni Martínez i Sardà, concedí a la mestra Maria-Montserrat Ossó i Massip la Medalla de d'Argent al Mèrit Cultural l'any 1972, ben bé

un any abans de jubilar-se. El Govern Civil de Barcelona concedí el 27 de Novembre de 1973 un Diploma a la mestra Maria-Montserrat Ossó i Massip per la Comissió d'Acció Cultural, "Pel seus mèrits professionals". El Batlle de Sitges Josep-Antoni enalteix públicament aquest Diploma atorgat pel Govern Civil a una mestra sitgetana.

Any 2005, un especial premi en el Primer Centenari del seu naixement (1905-2005)

Titular de la tercera escola pública d'Educació Primària: el CEIP "Maria Ossó", al carrer Josep Irla, s/n a la Plana del Vinyet, segons l'acord municipal de la Comissió de Govern del Consistori de la vila de Sitges, presidit per en Pere Junyent i Dolcet.

CEIP Maria Ossó a la Plana del Vinyet de Sitges (2005)

Clar i sitgetà, si la Vila de Sitges té una història local sobre l'Escola pública "no gaire generosa" tant en edifici escolar propi com en la seva economia, ben és cert i just reconèixer que els professionals de l'Ensenyament Públic, en la gran majoria, han estat molt entregats a la seva feina, sempre responsables de viure en una Vila molt cultural, amb molta història tant a Catalunya com a Cuba i Puerto Rico, especialment Maria Ossó en la seva autodefensa dels principis republicans de l'escola pública i la seva trajectòria com a docent durant els dos períodes del franquisme pur i dur i el blau. Una mestra que no va signar mai l'obligatorietat dels Serveis Socials franquistes.

La mestra, Maria-Montserrat Ossó i Massip, catalanista de Reus, esquerrana en ideologia ,presenta una autèntica metodologia d'ensenyament. La Llengua Catalana a l'escola pública és el seu objectiu, encara que en la seva presència a Sitges, del 1934 al 1939 és conforme als seus ideals, però no així de 1939 a 1972, en què la Dictadura li fa ésser més conseqüent, però sempre constant per una escola republicana i catalana.

Bibliografia

Arxiu Històric Municipal de Sitges.

Dipòsit privat de la mestra a l'AHS

Informacions directes de la seva neboda, religiosa Carmelita Descalça Sor Rosa Llull i Ossó
L'Eco de Sitges.